

سابقه تاریخی شهرستان شمیرانات

از نظر تاریخی سابقه منطقه شمیران (قصران) به قبل از اسلام بر می گردد. قصران که ناحیه ای بزرگ و کوهستانی است در شمال جلگه ری قرار دارد. در تاریخ پیش از اسلام، نام کوهستان ری که همین ناحیه قصران می باشد در تورات ذکر شده است. در دوره اسلامی بخصوص پس از قرن دوم، قصران از رستاقهای (بخشهای) مهم ری محسوب می شده و نامش در منابع بسیاری به چشم می خورد.

شهرستان شمیرانات در سال 1336 تاسیس گردیده در سال 1355 بنا به تصمیم دولت وقت استان مرکزی به مرکزیت تهران منحل و ری و شمیرانات در تهران ادغام گردیده مجدداً همزمان با تشکیل استان تهران بار دیگر شهرستان شمیرانات به استناد مصوبه شماره 8718/ت/565 مورخ 1366/7/25 هیئت محترم وزیران متشکل از دو بخش (رودبارقصران و لواسانات) و سه شهر (تجربیش، لواسان، اوشان فشم میگون) تاسیس و در سال 1391 شهر شمشک به عنوان چهارمین شهر شهرستان با ادغام شش روستا در بخش رودبارقصران ایجاد گردید.

شمیرانات به دلیل هم جوار بودن مرکز شهرستان (شهرتجربیش) با شهر تهران با مشکلات عدیده ای از جمله عدم تشکیل شورای اسلامی شهر تجربیش و وجود نماینده مستقل شهرستان در مجلس شورای اسلامی و نیز در پاره ای دیگر از مسائل، که تبعیت از منطقه بندی شهر تهران است، مواجه می باشد.

موقعیت جغرافیایی، تقسیمات کشوری و ویژگی های جمعیتی شهرستان شمیرانات

الف: موقعیت جغرافیایی

شهرستان شمیرانات در نقطه شمالی استان تهران قرار گرفته است. ارتفاع از سطح دریا در بالاترین نقطه (توچال) 3975 متر می باشد. این شهرستان از شمال به استان مازندران، از جنوب به شهرستان تهران، از شرق به شهرستان های دماوند و پردیس و از غرب به استان البرز محدود می گردد. این شهرستان به دویبخش عمده تقسیم می شود:

1- ناحیه ای که در دامنه های جنوبی البرز مرکزی قرار دارد و امروزه متصل به شهر تهران بوده و در محدوده شهرداری های منطقه 1 و بخش هایی از منطقه 2 تهران واقع شده و جزئی از مناطقی است که متون تاریخی آن را رودبار قصران خارج (تجربیش) می نامیدند.

2- مناطق و نواحی که در لابلای دره ها، کوه ها و قله البرز مرکزی و در شمال و شمال شرقی قله توچال و جنوبی ترین رشته کوه البرز مرکزی که از غرب به شرق ارتفاعش کاسته شده و نواحی دشت را از مناطق کوهستانی جدا می نماید و در متون تاریخی رودبار قصران داخل نامیده شده، قرار گرفته است.

ب: شرایط آب و هوایی

این شهرستان به دلیل واقع شدن در منطقه کوهستانی شمال استان تهران و نیز ارتفاعات البرز دارای آب و هوای نیمه مرطوب و مرطوب با زمستان های طولانی و سرد می باشد به طوریکه متوسط درجه حرارت در سردترین ماه سال، تا پایین تر از منفی 15 درجه سانتی گراد می رسد. این شهرستان دارای شش اقلیم آب و هوایی متفاوت می باشد: اقلیم نیمه خشک سرد- مدیترانه ای سرد- نیمه مرطوب سرد- کوهستانی و مرطوب- کوهستانی بسیار مرطوب نوع الف- فراسرد کوهستانی بسیار مرطوب.

ج: ویژگی های جمعیتی

شهرستان شمیرانات با مساحت حدود 1188 کیلومتر مربع و اشغال 8/7 درصد مساحت استان تهران، در بین 16 شهرستان استان مقام ششم را از نظر مساحت دارا می باشد. جمعیت شهرستان بر حسب سرشماری نفوس و مسکن سال 1390 برابر 548733 نفر با تعداد 173767 خانوار است که از این تعداد 504672 نفر جمعیت شهر تجربیش با 159533 خانوار و 44061 نفر جمعیت دو بخش تابعه شهرستان با 14234 خانوار می باشد. طبق سرشماری سال 90 جمعیت روستایی شهرستان 20361 نفر و جمعیت شهری 528372 نفر اعلام گردیده است.

د: تقسیمات کشوری

الف- بخش رودبارقصران: سرزمینی با کوه های بلند و دره های ژرف که واژه قصران (معرب کهرسان یا کوهسران) بری آن اسمی با مسماست. این بخش از یک دهستان به مرکزیت حاجی آباد، سه شهر و 16 روستا تشکیل گردیده است.

1- شهر تجربیش: شامل منطقه یک و بخشی از منطقه دو شهرداری تهران مساحت تقریبی 60 کیلومترمربع، این شهر در دامنه رشته کوه توچال گسترش یافته است و ساختمان های جدید آن در قصبه معروف و قدیمی تجربیش احداث شده و به تقریب تمام آبادی ها، مزرعه ها، باغ ها، قنات ها، چشمه های آن (که درباره آن خصوصاً در کتاب ها بعد از دوره صفویه زیادنوشته شده) را از بین برده است.

علاوه بر فرمانداری بیشتر ادارات دولتی این شهرستان در شهر تجربیش قرار گرفته اند. و تعداد قابل توجهی از اداره ها و نهادها، سازمان های کشوری، سفارتخانه ها، دانشگاه ها، کاخ های قدیمی، امامزاده ها و خانه های رجال قدیم و جدید، تجار، کارخانه داران، ثروتمندان و برج های بسیاری با تراکم زیاد نیز در این شهر جای دارند. اما درآمد این شهر هیچ نقشی در دو بخش این شهرستان (رودبارقصران و لواسانات) ندارد. دو بخشی که بهترین های فراوانی را، چه پیدا و چه نهان، در خود دارند و می توانند به دو قطب بزرگ جهانگردی و گردشگری تبدیل شوند. و در چهار فصل سال برای منطقه میلیون ها دلار ارزآوری داشته باشد.

یکی از دلایل مهم و اساسی عدم آشنایی با حدود مرزهای سیاسی شمیرانات آن است که اکنون منطقه شهری شهر تجربیش بخشی از تهران بزرگ به شمار می رود. محدوده ی عرفی و قدیمی آن نیز که هویتی جداگانه داشته، با محدوده سیاسی فعلی منطبق نیست. درحال حاضر، آنچه خارج از دو بخش رودبارقصران و لواسانات به عنوان بخش شهری شمیرانات که به نام تجربیش خوانده می شود، تمامی منطقه یک و بخشی از منطقه دو شهرداری تهران را شامل می شود و این مناطق مسئول ارائه خدمات ارزشمند شهری به آن هستند و درآمد حاصل از آن نیز نه در اختیار فرمانداری شهرستان شمیرانات بلکه در اختیار شهرداری تهران قرار می گیرد.

2- شهر اوشان، فشم، میگون که با مساحت تقریبی 60 کیلومترمربع در سال 1347 به صورت شهر درآمد، در دل کوهستان رودبارقصران در یک دره طویل جای گرفته که خود از سه محل متمایز با نام های اوشان، فشم، میگون با محله های متعدد و بافت های ویژه شکل گرفته است.

3- شهر شمشک با تجمیع شش روستای شمشک بالا، شمشک پایین، جیروود، دورود، سفیدستان و دربندسر از دی ماه سال 1391 به صورت شهر در آمده و در ارتفاعات رشته کوه البرز جای گرفته است.

ب- بخش لواسانات: سرزمینی کوهستانی با دره های فراخ و دشت های نیمه هموار و با نام با مسمای باستانی "تیغه برآمدگاه خورشید". این بخش از دو دهستان تشکیل شده است:

1- دهستان لواسان بزرگ با مرکزیت روستای آباد و معروف قدیمی "لواسان بزرگ" و 10 روستای دیگر.

2- دهستان لواسان کوچک به مرکزیت روستای آباد و مشهور قدیمی "افجه" و 12 روستای دیگر که در گذشته سال های سال مرکز تمامی سرزمین لواسان و رودبارقصران با 45 روستا و آبادی بوده است.

شهر لواسان : شهری جدید با مساحت حدود 50 کیلومتر مربع که در سال 1349 به صورت شهر درآمد و در دشت نیمه هموار گلندوک (که از رسوب های جاجرود و رودخانه های کند و افجه پدید آمده است .) در حال رشد سریع است ؛ و روستاها و باغ ها و مزارع وسیع سراسر جنوب دهستان لواسان کوچک را در بر گرفته است . این توسعه در آغاز از آبادی قدیمی گلندوک (گل هم دو رودک) شروع شد و سپس به آبادی های شرق و غرب نیز سرایت کرد. (در شرق آبادی های نجارکلا، قاضی آباد ، نارن، تیمورآباد، سبوزرگ و سبو کوچک، در غرب جائیج، شورکاب، احمدآباد، دکترکشفیان، استلک [اصطک]، توک زرع [ترک مزرع]، نوشانی، لشگرک و همچنین در جنوب و جنوب شرقی با دست انداختن به آبادی قدیمی کلاک و محو اثرهای باستانی و تپه سیدیپاز [صدق پیاز] و عبور از پشته ها و مسیل ها، خود را به لبه دریاچه سدلتیان که نامش را از آبادی غرق شده درکف خود گرفته ، می رساند).

روستاهای بخش لواسانات

روستاهای بخش رودبارقصران

ردیف	دهستان	آبادی
	رودبارقصران	
۱	رودبارقصران	ابتیک
۲	رودبارقصران	زایگان
۳	رودبارقصران	گرمابدر
۴	رودبارقصران	لالان
۵	رودبارقصران	اهار
۶	رودبارقصران	امامه بالا
۷	رودبارقصران	امامه پایین
۸	رودبارقصران	ایگل
۹	رودبارقصران	باغ گل
۱۰	رودبارقصران	روته
۱۱	رودبارقصران	امین اباد
۱۲	رودبارقصران	حاجی اباد
۱۳	رودبارقصران	رودک
۱۴	رودبارقصران	کلوگان

جمعیت شهرستان شمیرانات براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن 1390

بخش	دهستان / شهر	نام آبادی	جمعیت	مرد	زن
	شهرستان شمیرانات				
رودبارقصران			۱۸۶۸۵	۹۸۳۷	۸۸۴۸
رودبارقصران	شهر اوشان فشم میگون		۷۹۹۴	۴۱۵۳	۳۸۴۱
رودبارقصران	شهر شمشک		۱۹۰۱	۱۰۱۲	۸۸۹
رودبارقصران	رودبارقصران		۱۰۶۹۱	۵۶۸۴	۵۰۰۷
رودبارقصران	رودبارقصران	آبیک	۵۳۵	۲۶۶	۲۶۹
رودبارقصران	رودبارقصران	گرمابدر	۵۱۰	۲۴۱	۲۶۹
رودبارقصران	رودبارقصران	لالان	۸۶۳	۴۴۵	۳۹۱
رودبارقصران	رودبارقصران	باغ گل	۳۸۵	۲۳۲	۱۵۳
رودبارقصران	رودبارقصران	روته	۴۸۵	۲۴۶	۲۳۹
رودبارقصران	رودبارقصران	زایگان	۶۵۶	۳۳۷	۳۱۹
رودبارقصران	رودبارقصران	آهنگرک	۰	۰	۰
رودبارقصران	رودبارقصران	جوشانک	۰	۰	۰
رودبارقصران	رودبارقصران	امامه بالا	۱۰۶۶	۵۵۸	۵۰۸
رودبارقصران	رودبارقصران	امامه پائین	۱۹۶	۱۱۰	۸۶
رودبارقصران	رودبارقصران	کلوگان	۳۹۴	۲۰۰	۱۹۴
رودبارقصران	رودبارقصران	امین آباد	۶۰۹	۳۳۹	۲۷۰
رودبارقصران	رودبارقصران	حاجی آباد	۱۹۱	۱۱۲	۷۹
رودبارقصران	رودبارقصران	رودک	۷۷۲	۴۲۳	۳۴۹
رودبارقصران	رودبارقصران	کمرخانی	۶	۶	۰
رودبارقصران	رودبارقصران	زردبند	۱۶۰	۸۵	۷۵
رودبارقصران	رودبارقصران	پس قلعه	۴۵۹	۲۶۳	۱۹۶
رودبارقصران	رودبارقصران	شیرپلا	۰	۰	۰
رودبارقصران	رودبارقصران	کلک چال	۰	۰	۰

جمعیت شهرستان شمیرانات براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰

بخش	دهستان / شهر	تام آبادی	جمعیت	مرد	نن
رودبار قصران	رودبار قصران	وزیاد	۱	۱	-
رودبار قصران	رودبار قصران	هتل اوسون	-	-	-
رودبار قصران	رودبار قصران	شنکزار	-	-	-
رودبار قصران	رودبار قصران	دره جوزار	-	-	-
رودبار قصران	رودبار قصران	حدادیه	-	-	-
رودبار قصران	رودبار قصران	شرکت کابینج سوچال (ایستگاه (۱)	-	-	-
رودبار قصران	رودبار قصران	آهار	۱۰۰۵	۵۳۶	۴۶۹
رودبار قصران	رودبار قصران	ایگل	۵۲۴	۲۷۲	۲۵۲
لواسانات			۲۵۳۷۶	۱۳۱۸۲	۱۲۱۹۴
لواسانات	شهر لواسان		۱۵۷۰۶	۸۰۷۸	۷۶۲۸
لواسانات	لواسان بزرگ		۳۷۵۲	۱۹۵۱	۱۸۰۱
لواسانات	لواسان بزرگ	رستان	۳۶۳	۱۹۳	۱۷۰
لواسانات	لواسان بزرگ	نیکنامده	۱۲۹۷	۶۶۸	۶۲۹
لواسانات	لواسان بزرگ	تختیسات سد لتیان	-	-	-
لواسانات	لواسان بزرگ	ایرا	۷۰	۳۱	۳۹
لواسانات	لواسان بزرگ	پورزند سفلی	۴۵	۱۸	۲۷
لواسانات	لواسان بزرگ	پورزند علیا	۴	۳	۲
لواسانات	لواسان بزرگ	پورزند وسطی	۴۴	۱۹	۲۵
لواسانات	لواسان بزرگ	جوزک	۱	۱	-
لواسانات	لواسان بزرگ	سنگ کوهک	۴	۱	۳
لواسانات	لواسان بزرگ	مزرعه شاه نشین	۳	۳	-
لواسانات	لواسان بزرگ	هیزم دره (خانلرآباد)	۸	۵	۳
لواسانات	لواسان بزرگ	چهارباغ	۱۹۶	۱۰۱	۹۵
لواسانات	لواسان بزرگ	عالتین	۱۲۹	۶۰	۶۹
لواسانات	لواسان بزرگ	کلان	۶۱۸	۳۲۸	۲۹۰
لواسانات	لواسان بزرگ	لواسان بزرگ	۹۷۱	۵۲۲	۴۴۹
لواسانات	لواسان بزرگ	ایستگاه حفاظت خاک و آب خیزداری	-	-	-

جمعیت شهرستان شمیرانات براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰

بخش	دهستان / شهر	نام آبادی	جمعیت	مرد	زن
لواستات	لواسان کوچک		۵۹۱۸	۳۱۵۳	۲۷۶۵
لواسانات	لواسان کوچک	افچه	۱-۷۹	۵۳۳	۵۴۶
لواسانات	لواسان کوچک	برگجهان	۵۷۷	۳-۸	۳۶۹
لواسانات	لواسان کوچک	سبنگ	۲۸۴	۱۵۹	۱۲۵
لواسانات	لواسان کوچک	انباج	۵۷۴	۳۲۴	۲۵۰
لواسانات	لواسان کوچک	هنزک	۴۵۳	۲۵۳	۲۰۰
لواسانات	لواسان کوچک	الون	۹	۹	-
لواسانات	لواسان کوچک	پارک جنگلی سد لتیان	-	-	-
لواسانات	لواسان کوچک	زیادآباد (اردوگاه شهید بهرایی)	-	-	-
لواسانات	لواسان کوچک	گندم مجد	-	-	-
لواسانات	لواسان کوچک	معدن خاک بنتونیت	-	-	-
لواسانات	لواسان کوچک	بوجان	۳۴۹	۱۴۱	۱۰۸
لواسانات	لواسان کوچک	پادگان لشکرک	-	-	-
لواسانات	لواسان کوچک	کلانتری ۱۶۶ لشکرک	۳۳	۳۳	-
لواسانات	لواسان کوچک	بست لاریجان	۴۸	۳۲	۱۶
لواسانات	لواسان کوچک	راحت آباد	۳۰۹	۱۶۵	۱۴۴
لواسانات	لواسان کوچک	کردیان	۱۲۴	۶۹	۵۵
لواسانات	لواسان کوچک	کند سفلی	۳۸۱	۱۹۱	۱۹۰
لواسانات	لواسان کوچک	کندعلیا	۱۴۹۲	۷۸۵	۷۰۷
لواسانات	لواسان کوچک	مزرعه سادات	۱۲۲	۶۵	۵۷
لواسانات	لواسان کوچک	ناصرآباد	۱۶۶	۷۹	۸۷
لواسانات	لواسان کوچک	پادگان گردنه قوچک	-	-	-
لواسانات	لواسان کوچک	دکل مخابرات	-	-	-
لواسانات	لواسان کوچک	رله رادیو تلویزیون	-	-	-
لواسانات	لواسان کوچک	سایت موشکی نیروی هوایی	-	-	-
لواسانات	لواسان کوچک	کیور	۲۸	۱۷	۱۱
لواسانات	لواسان کوچک	میدان شهید قلاج پور	-	-	-
لواسانات	لواسان کوچک	پاسگاه نیروی انتظامی گردنه قوچک	-	-	-